

ODPUSZCZONY (282) *part praet pass pf*

odpuszczony (171), **odpuszczon** (111).

Pierwsze o jasne. ◇ *W formach złożonych:* -on- (3) *Mącz, ZawJeft, SarnStat, -ón- BiałKat* (2). ◇ *W formach niezłożonych:* -ón (1), -on (1) *SarnStat* (1:1); -on- *OpecŻyw* (2), -ón- *BiałKat* (2).

sg m N odpuszczony (18), odpuszczón (18); ~ (*praed*) -ón (18), -ony (17); -ón *SeklKat, KromRozm III, LubPs, BibRadz* (2), *BielKron, RejAp, HistRzym* (2), *RejPos* (2), *KuczbKat* (2), *RejPosWstaw, ModrzBaz, SarnStat* (2); -ony *WujJud, CzechRozm, WujNT* (6), *WysKaz* (4), *PowodPr, SkarKaz*; -ón : -ony *SkarŻyw* (1:3). ◇ *A* odpuszczony (2). ◇ *f N (praed)* odpuszczona (11) *KromRozm II, GroicPorz* (3), *Leop, BibRadz, KuczbKat* (3), *BudNT, ReszList, odpuszczonã* (6) *BudBib, SkarŻyw, StryjKron, ZawJeft, WysKaz* (2). ◇ *G* odpuszczon(e)i (1). ◇ *n N (praed)* odpuszczóno (44) [*cf też ODPUSZCIC impers praet, impers con*], odpuszczon(e) (7); -(e) *KrowObr*; -o : -(e) (2:1), *CzechRozm* (1:1), *WujNT* (6:4). ◇ *pl N m pers* odpuszcz(e)ni (1). *subst m (praed)* odpuszczoné (119), odpuszczony (38); -y *PowodUrb* (2), *OpecŻyw* (2), *WróbŻolt* (2), *RejPs, SeklKat* (7), *RejKup* (2), *MurzHist, -e : -y KromRozm* (3:1), *BielKron* (1:1), *RejAp* (1:1), *RejPos* (20:17), *BiałKat* (1:1); ~ -é (1), -(e) (118). *f i n* odpuszczoné (11); -é (2), -(e) (9). ◇ *G* odpuszczonych (2). ◇ *A subst* odpuszczon(e) (3). ◇ *I m* odpuszczon(e)mi (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: odpuszczony od kogo (5) *RejPos, BudNT, StryjKron, WujNT* (2), *odpuszczony przez kogo* (2) *GrzegRóżn, SkarŻyw, odpuszczon u kogo* (1) *RejZwierc* 37v.

Sł stp s.v. odpuścić, Cn brak, Linde w objaśnieniu s.v. odpustny.

I. W funkcji właściwej (279) :

1. Odprawiony, odesłany w drogę powrotną; dimissus *PolAnt* (2) :

odpuszczony ku komu (1): *Iudá y Sylá [...]* poćiefzyli brácią y zmocnili. A zmiefzkawfzy čás (nie iáki) odpufzczeni fą fpokoiem od bráciey ku ápoštołom. *BudNT Act* 15/33.

odpuszczony dokąd (1): *Potym Litwá od Władifławá Łokietká do fwey ziemie odpufzczona/ ciągnęli przez Mázowfze [...]* łupiąc co fię im náwinęło. *StryjKron* 406.

2. Od którego odstąpiono, darowany (o działaniach na czyjás niekorzyść); remissus *Modrz; dimissus JanStat* (19) : *zawždy gdy bywa winá odpufzczoná/ zaráz też oná męká wiekuiŃtey śmierci ktoráfmy w piekle ćierpieć mieli/ bywa odpufzczoná KuczbKat* 220; *SarnStat* 1102 *marg.*

odpuszczon komu (3): *Z tądże też yeft zakon łáłki/ iż przezeń odpufzczoná nam yeft od bogá myerżyączká/ á łáłká przywroconá KromRozm II* m2; *RejPos* 54. *Cf Fraza, Wyrażenie.*

W charakterystycznych połączeniach: odpuszczon(a) gniew (3), *męka, mierziączka; prawdziwie odpuszczony.*

Fraza: »karanie, kaźń jest (a. bywa) odpuszczona(-o)« [*w tym: komu* (3)] [*szyk zmienny*] (2:2): *BiałKat* 378v; *ZawJeft* 34; *WysKaz* 31; *áčz gniéw nałz im będzie odpufzczón y kaźń [ira sit dimissa eis et poena JanStat* 621]/ *przedsię za złodzieyftwá y łzkody/ którédobrym ludzióm [...]* vczynili/ niech będą powinni práwnie odpowiadác/ [...] wedle fkazánia przez Sędziégo náznáczonégo *SarnStat* 701. [*Cf też 3.a. odpuszczony czym WujJud* 92v, »wina bywa odpuszczona« *ReszList* 148.]

Wyrażenie: »wina (a. obowiązek winy) (jest) odpuszczona(-y)« [*w tym: komu* (3)] (4): *Tu co fię tknie obowiązku winy w ktorą był przez grzech wpadł/ ieft mu prawdziwie odpufzczony WysKaz*

[23]; zálie taki [był] ktorego śmierć w grzechu vczyńkowym záftałá/ niemáiąc winy odpufzczoney áni wieczney áni doczefney. *WysKaz* 31, 31 [2 r.].

Szereg: »odpuszczon i zgładzon« (1): On [...] / ktoremu iest odpufzczono y zgładzono wieczne y doczefne karanie/ dokąd poydzie? pewnie że do Niebá. *WysKaz* 31.

a. *Z którego zwolniono (o zobowiązaniach)* (7) : iegli Przyfyęgá bes przyzwolenia Sędziiego będzie odpufzczoná [...] thedy [strona] Sędziem uwinę da. *GroicPorz* z2v, z2v.

odpuszczon komu (1): Prokurator tey ftrony ktora ma przyfyęgáć [...] może [...] prósbę vczynić do Strony Przyfyęgi przyflucháiącey/ áby iego Princypałowi przyfyęgá była odpufzczoná. *GroicPorz* z2v.

α. *Umorzony (o należnościach)* (4) : Ktora summá niepomáłuby fię przmnożyłá/ kiedyby Papież Sakry od Biłkupow náłznych [...] Rzeczypołpolitey náłzey dárował. Chybá iegli te sakry od Papieżá odpufzczone/ iuz y Rzeczypołpolitey niemáły być płacone: ále do summy ktoráby Biłkupi [...] ná káždy rok mieli dáwáć/ włożone. *ModrzBaz* 123.

Fraza: »są odpuszczone(-y) długi [komu]« [szyk zmienny] (2): Wáleryus Publikolá wotował áby były odpufzczony długi v bogim flúżebnym. *BielKron* 106v; *RejPos* 181v.

Przen [komu] (1) : iż nieprosimy tego áby nam odpufzczoná była oná miłość ze wżyftkiego fercá/ [...] ktorámy bez pochyby Pánu Bogu powinni/ á ktorego to długu zaplátá iest ku zbáwieniu bárzo potrzebna. *KuczKat* 415.

3. *Przebaczony; dimissus JanStat* (258) : wżyftkié fpory/ roftérki/ nieprzyiáźni/ odpowiedánia/ ofławienia/ y fzkody między ftronámi [*Królestwem Polskim a Zakonem*] y ztąd y zowąd vczynioné máią byđ odpufzczoné *SarnStat* 1087.

odpuszczon komu (7): *Leop 2.Mach* 15/39; zábiy kogo chcefz/ wydrzy komu co chcefz/ [...] iedno day czyńsz do miáltá tego/ iuzci będzie wżytko odpufzczono *RejAp* 152; *HistRzym* 58v; kto wždy iuz nieobácznie vpádnie/ á potym fie obaczywłzy iuz tego drugi raz przeftzega/ iuz tákiemu to wždy bywa y v ludzi y od Bogá odpufzczono. *RejZwierc* 37v; nie zárázem łay/ bo profłakowi ma być wiele odpufzczono/ gdy czo s profłoty á nie ze złości czyni. *RejZwierc* 209, 37v. Cf *Fraza*.

Fraza: »występek był odpuszczon [komu]« (1): Zwyczaj ten był v ftárych ludzi/ iż gdy zá kim wychodził dekret láfkáwy/ tedy gi piáno ná kámienu biáłym/ iż mu iuz on wyftępek iego był odpufzczon. *RejAp* 28.

Przen [czemu] (1) : niepráwie niesłufzna rzecz będzie niewinnego do czáfu [...] poimawłzy potrzymáć/ niżli winnego zrák vpuścić [...]: á to by Rzeczypołpolitey niech było odpufzczono [*reipublicae condonandum*] *ModrzBaz* 85.

a. *O grzechach wybaczonych przez Boga lub w Jego imieniu przez kapłanów; remissus PolAnt, Modrz, Vulg* (249) : Mowcie [...] Ierufzalimowi/ [...] że odpufzczona niepráwość iego [*placabilis facta est iniquitas eius*] *BudBib Is* 40/2; *BudNT Rom* 4/7; *SkarŻyw* 172; *NiemObr* 102; *WujNT Rom* 4/7, s. 537; Y obiáwiony iest [...] głos Páná zaftępow: (włzák doznacie) iegli wam to łotroftwo będzie odpufzczono áz pomrzećie. *PowodPr* 74; *SkarKaz* 203b.

odpuszczony komu (178): otim yálnie pyłmo v Lukáffa w fzoftym capitulum/ mowiąć odpufzcaicie/ á będzie wam odpufzczono. *SeklKat* K, G, P4, Q4, S4v; *KromRozm I K*; *MurzHist*

M4v; *LubPs* H3v marg; SYnu zgrzełyeli nie powtarzay drugi raz: ále y zá pierwfze próś ábyć były odpulfzone [tibi dimittantur]. *Leop Eccli* 21/1, *Is* 27/9, *Luc* 7/47; pothym Kápłan ma fie modlic zá wzythko zgromádzenie lynow Izráelkich/ á bedzie iem odpulfczono/ [...] á oni máią oddác [...] ofiarę zá grzech fwoy przed Pánem *BibRadz Num* 15/25, *Act* 8/22; *RejAp* 27v; iżeś vmiłował mie wiele/ wiele też tobie będzie odpulfczono. *RejPos* 309v, 33, 170, 170v, 171v, 181v (12); *BiałKat* 376; *RejZwierz* 256v; *Math.* 12. Kto rzecze fłowo przeciw Duchowi świętemu/ nie będzie mu odpulfczono áni ná tym/ áni ná onym świećie. *WujJud* 203v, 92v, 234v; *RejPosWstaw* [41⁴]; *BudNT Matth* 12/32, *Act* 8/21[22]; *CzechRozm* 218; próś Bogá/ áwabyć było odpulfzone to vmyślenie fercá twego *WujNT Act* 8/22, *Matth* 12/31, 32 [2 r.], s.171, *Luc* 6/37, 12/10 [2 r.], s. 430; *SkarKaz* 279a. [Cf też wyżej *odpuszczon komu RejZwierz* 37v.] Cf *Frazy, Wyrażenie*.

odpuszczony czym (5): Dwoiákie tedy Dołyc vczynienie zá grzechy Pińmo święte nam przekłáda: Iedno/ ktorym nam grzechy y wieczne karánie iest odpulfzone *WujJud* 92v; *CzechRozm* 11b; *SkarŻyw* 333; *WujNT* 537; *PowodPr* 35.

W przeciwstawieniach [bibl. w przekłádzie i nawiązaniach do *Ioann* 20/23]: »odpuszczony ... zatrzymany (14), zadzierżany (5)« (19): Rzekł pan Iefus vcziom fwoym tchnawfzy nanie przymuicie ducha fwięte⁸⁰ ktorim odpulficie grzechy będą ym odpulfzony/ a ktorim zatrzymacie będą ym zatrzymany. *SeklKat* C3; *KromRozm III* K5v, L8v; *RejPos* 117v, 234v, 302v; *BiałKat* 336; *KuczbKat* 85, 210, 215, 245; *WujJud* 88; *RejPosRozpr* b4; komu ie [grzechy] zádżierżycie [...]. Temu będą zádżierżáne Ni tu/ ni w niebie odpulfzone. *MWilcHist* L, L [2 r.]; *NiemObr* 38; ktore od nich [grzechy od sług *Chrystusa*] nie fą odpulfzone te ma zá zwiázáne y zátzymáne *WujNT* 387; *SkarKaz* 348b.

W charakterystycznych połączeniach: *bluźnierstwo odpuszczone(-y, -a)* (5), *błędy, łotrostwo, myśl (umyślenie) serca* (3), *nieprawość* (5), *przekłęctwa, upadek, upor, wszystko* (2), *złoczyństwa, złość* (3); *darmo (daremnie) odpuszczony* (5), *dostatecznie, łacniej* (3), *nieomylnie, pewnie* (2), *bez pomsty, bez przypominania, na wieki, oprócz zasług; odpuszczony człowiekowi, domowi Jakobowemu, ludziom, narodowi, pokutującemu, synom człowieczym (ludzkim)* (2); *odpuszczony przez chrzest (na chrzcie)* (3), *dosyćczynieniem, krwią Chrystusową (przez rozlanie krwi)* (2), *z łaski (Pańskiej) (za łaską Pańską)* (3), *z miłosierdzia bożego, przez odkupienie, ofiarą* (2), *za pieniądze, za pokorną prośbą, z rozkazania bożego, skruchą (dla skruchy)* (2), *spowiedzią (przez spowiedź)* (2), *za srebro, przez wiarę (wiarą, dla wiary)* (4), *zasługą śmierci Pana Krystusowej (przez zasługę Pana Chrystusa)* (2); *odpuszczony przez Chrystusa* (2), *od kapłana, od Pana*.

Frazy: »wina(-y) bywa(ją) (a. były) odpuszczona(-e)« [w tym: *komu* (4)] (5): *KuczbKat* 220, 415 marg; Bo to iest nańnádniefza drogá/ [...] odpulfzczać winowáycom winy ich/ iefli chcemy áby nam náłze były odpulfzone [*remittere debitoribus debita sua, si nobis nostra remitti volumus*]. *ModrzBaz* 67v; ná Chrzćie ś. dołtawamy zupełnego grzechow náłzych odpulfczenia/ iáko Lácinnicy mowią a *culpa et poena*, to iest y winá y kaźń bywa nam záraz odpulfzoná *ReszList* 148, 148.

»odpuszczony(-e) jest (a. bywa) [komu] występek, przestępstwo« [*szuk zmienny*] (5:1): SZczelliwy to iest człek/ ktoremu bywáią zláłki páńskiey odpulfzony wyłtępkí iego *RejPs* 46 [*przekład tego samego tekstu*: *CzechRozm* (2)]; *LubPs* dd; *RejAp* 28v; *RejPos* 88; *CzechRozm* 116, 207.

Wyrażenie: »grzech(y) (a. brzemień grzechow) (jest a. są itp.) odpuszczon(y)(-e)« [w tym: komu (124)] = *dimittuntur a. remittuntur [alicui] peccata Vulg, PolAnt; propitiatum peccatum; peccata solventur [alicui] Vulg; parceretur super peccato PolAnt [szyk 141:46] (187)*: by nyektory czlowek wczynyl wŃchyŹtky grzechy Źwzwyatha thego a yeŹtli by thy trzy modlitwi bili mowiony przy yego Źzkonanyv. thedy mu bądą odpufczony wŹyŹchthy [!]. *PowUrb* +4, +3v; *OpecŹyw* 43 [2 r.]; *WróbŹolt* K5v, 31/1; *SeklWyzn* d3v, g2; *SeklKat* C3, Q4v [2 r.], Xv, X2 [2 r.], X3v; Bo rzeki [*Pan Bóg*]/ [...] WeŹtchnie ku mnie czlowiek myle Niewrok ale wnet t y chwyle. Grzechy mu Źą odpufczony *RejKup* k7v, d2; *KromRozm III* K5v [3 r.], K6, L8v; y w Źwi tych bywa grzech n leZION   wŹ koŹ [...] odpufczon bywa. *LubPs* H3v marg, H3v marg [2 r.], T2v, aa2v; f łŹzywie tedy PapieŹz/ y Źw ami vtzy/ iŹ z  frebro y z  pieni dze byw i  grzechy odpufztzone *KrowObr* 79, 59, 70v, 82, 133, 215v; *Leop Eccli* 5/5, 28/2, *Matth* 9/2, 5, *Luc* 7/48; Thedy k płan przez onego Źkopu oczyŹci gi od grzechu iego przed P nem/   b dŹie mu odpufczon grzech ktorego Źie dopufcił. *BibRadz Lev* 19/22, *Ex* 10/17, *Mar* 4/12, *Luc* 5/20, 23, *Iac* 5/15; *BielKron* 144v, 193; *GrzegR zn* F3; *RejAp* 28; *HistRzym* 115 [2 r.]; ilekro c przyimow c b dzyecie ci ło y krew moi / tylekro c wam b d  odpufczone grzechy w łze. *RejPos* 142, 32, 82 [2 r.], 87v, 88, 89 (37); *BialKat* 336, 382; *KuczbKat* 85 [3 r.], 200 [4 r.], 210, 215, 245, 330; *WujJud* 88, 91 [2 r.], 92v, 99, 104v (12); *RejPosRozpr* b4; *BudNT Matth* 12/31, *Mar* 2/5, 9, 3/28, *Iac* 5/15; *CzechRozm* 116 [2 r.], 116v; *KarnNap* E4, E4v; *ModrzBaz* 28v; *SkarŹyw* 80, 319, 333, 337 [2 r.], 429 (9); *MWilkHist* L [3 r.]; *NiemObr* 38; *LatHar* 33; Wiecznym grzechem zowie/ ten [...] ktory nie b dŹie odpufczony  ni n  tym/  ni n  onym Źwieci . *WujNT* 136; Ź  takie grzechy/ ktore nie mog  by  od l d  k płan  odpufczone. *WujNT* 387, 21, *Matth* 9/5, s. 38, 39, *Matth* 12/31 (39); nie doŹt pi [*przywr cenia do łaski boŹej*]/ iefli pierwey/ [...] tego co pobroil nie popłaci/  lbo przez pokut  ktor  mu k płan włoczy/ [...]  lbo i kie inŹe kar nie/ wedle mi ry przeŹłtych grzechow iuŹ odpufczonych. *WysKaz* [23], 22, [23], 29, 30, 32, 37; *PowodPr* 35; *SkarKaz* 348b, 382b.

Szeregi: »odpuszczony i pokryty« (1): Nie mowi Źeby ten był Źzcz liwy ktoryby nie grzeŹyl/  le ktoremu i ko grzeŹznikowi grzechy odpufczone/ y pokryte/ bes przypomin nia ich/ byw i . *CzechRozm* 116.

»rozwi zany, (i) odpuszczony« [szyk 2:1] (3): *KrowObr* 70v; *WujJud* 224; Prziymi ci Ź duch  Źwi tego [...]. Komu grzechy przepuŹci cie [...]. Temu b d  odpufczone tu y w niebie rozwi z ne. *MWilkHist* L.

»zgl dzony i (ani) odpuszczony« (2): *CzechRozm* 116; ktor  [*krwi  Chrystusow *] grzechy n łze byw i  prawdziwie zgl dzone y odpufczone *WujNT* 537.

»zmyty i odpuszczony« (1): y te [*grzechy*] Źpowiedzi  S. y Źkruch  przy konaniu zmyte y odpufczone ogl dał. *SkarŹyw* 333.

II. W funkcji przymiotnika: Mog cy by  odpuszczonym (2) :

W przeciwstawieniu: »Źmiertelny ... odpuszczony« (1): Znamy teŹ inŹe wŹyŹtkie grzechy ktore Źt d pochodz / by  prawdziwemi grzechami i koŹkolwiek [!] ie kto n zowie/  lbo Źmiertelnemi  lbo odpufczonemu. *WujJudConf* 64.

Wyrażenie: »grzech odpuszczony« (2): *WujJudConf* 64; A ten grzech [*przeciw Duchowi Źw.*] nie bywa odpufczony; iŹ b rzo z trudn  moŹe by  odpufczony *WujNT* 51.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Remissus, Odpuszczony Mącz 227a.*

Synonimy: **I.1.** *odprawiony; 2. darowany; 3. przebaczony; a. pokryty, rozgrzeszony, rozwiązany, zgładzony.*

Cf **NIEODPUSZCZONY, ODPUSZCZĄĆ**

ZCh